

Nr 78

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av överenskommelse mellan svenska regeringen och polska regeringen om reglering av vissa ekonomiska intressen avseende svensk fast egendom i Polen; given Stockholms slott den 18 mars 1966.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt 12 § regeringsformen föreslå riksdagen att godkänna en överenskommelse den 19 januari 1966 mellan svenska regeringen och polska regeringen om reglering av vissa ekonomiska intressen avseende svensk fast egendom i Polen.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att riksdagen godkänner en överenskommelse mellan Sverige och Polen om reglering av vissa ekonomiska intressen avseende svensk fast egendom i Polen. Överenskommelsen innebär i huvudsak, att polska regeringen skall erlägga ett belopp av 725 000 kr. till svenska regeringen som ersättning åt fysiska och juridiska personer för förluster som drabbat dem på grund av polska åtgärder avseende deras fasta egendom.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 18 mars 1966.

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler ministern för utrikes ärendena fråga om *godkännande av överenskommelse mellan svenska regeringen och polska regeringen om reglering av vissa ekonomiska intressen avseende svensk fast egendom i Polen* och anför.

Genom en polsk förordning den 8 mars 1946 föreskrevs dels att all egendom som ägts av tyska fysiska eller juridiska personer omedelbart skulle tillfalla polska staten, dels att annan s. k. övergiven egendom — oavsett ägarens nationalitet — skulle ställas under statlig eller kommunal förvaltning. Särskilda organ skulle inrättas för att efter ansökan från rättsägare pröva frågan om ägande- eller besittningsrätten till sålunda förvaltad egendom. Rättsägare som anmält sina anspråk kunde beviljas restitution. Efter en tioårsfrist, räknad från utgången av 1945, skulle övergiven fast egendom, vars ägare inte avhörts eller inte fått sina anspråk erkända, tillfalla staten.

Redan vid de förhandlingar som ledde till överenskommelsen den 16 november 1949 angående ersättning för de svenska intressena i Polen (prop. 1950: 187; UU 7; rskr. 262) uppmärksammades frågan om ett antal svenska fastigheter som föll inom tillämpningsområdet för 1946 års polska förordning. Dessa fastigheter, som vid tidpunkten för förhandlingarna uppgick till ett sextiotal, kom inte att omfattas av överenskommelsen på grund av de då allttjämt oklara äganderättsförhållandena och de principiella möjligheter som fanns att återfå egendom till vilken äganderätt styrkts.

Under åren omkring 1949 års förhandlingar företogs från svensk sida preskriptionsavbrytande åtgärder i ett fyrtiotal fall och i en del av dessa meddelades beslut om restitution. På grund av olika omständigheter kom emellertid de svenska rättsägarna i allmänhet inte att söka restitution i den ordning förordningen föreskrev eller, i de fall där beslut om restitution fattats, att begagna sig av sin rätt att tillträda fastigheterna. Förhållandena efter andra världskriget hade nämligen helt förändrat förutsätt-

ningarna för att utnyttja dessa. Ägarnas möjlighet att utöva sin rätt begränsades eller försvårades genom olika åtgärder, och äganderätten förlorade därför sitt ekonomiska värde. Advokat- och rättegångskostnader för återställande av egendomen var höga. Vid restitution av en fastighet uppställdes vanligen stora motkrav för reparationer och underhåll eller förfallna skatter och andra avgifter. Hyrorna var vidare så låga att avkastningen av ett hyreshus inte räckte till för omkostnaderna. Inför sådana svårigheter tvingades de flesta av fastighetsägarna att avstå från att utnyttja polska rättsmedel eller att ta fastigheterna i besittning om de erhållit restitution. De omhändertagna fastigheterna kom därför ofta att utnyttjas av statliga eller kommunala myndigheter, som satte dem i skick eller uppförde nya byggnader.

Sedan polska regeringen gått med på att ta upp mellanstatliga förhandlingar om ersättning för de svenska fastighetsintressena i Polen kom en inledande förhandlingskontakt till stånd sommaren 1964 och förhandlingar i sak har därefter ägt rum i Warszawa under försommaren 1965 och under januari 1966 mellan regeringsdelegationer, den svenska under ordförandeskap av f. d. ambassadören Gösta Engzell.

Förhandlingarna gällde i första hand den kategori svenska fastigheter som varit föremål för uppmärksamhet vid de nämnda förhandlingarna i slutet av 1940-talet. Dessa fastigheter var i svensk ägo redan vid ikraftträdandet av den polska förordningen den 8 mars 1949. En annan kategori svenska fastighetsanspråk har emellertid tillkommit. Huvudsakligen under år 1965 anmäldes till utrikesdepartementet anspråk på ett hundratal fastigheter i Polen. Med några få undantag har dessa fastighetsanspråk övergått på svenska händer först under 1950- eller 1960-talen genom att intressenterna — som regel till Sverige inflyttade polska medborgare — då upptagits till svenska medborgare. Som laga fång återopar dessa intressenter i allmänhet arv efter släktingar, som omkommit under andra världskriget. I flertalet fall har inga åtgärder vidtagits för att bevaka intressenternas rätt och endast i enstaka fall kan denna rätt dokumenteras.

Under förhandlingarna intog den polska förhandlingsdelegationen den principiella ståndpunkten, att någon ersättningskyldighet inte föreligger. Frånsett vissa fall, där utredningen visat att ägarna fortfarande har rätt disponera över sina fastigheter, har ägarna enligt polsk uppfattning på grund av sin passivitet förlorat rätten till fastigheterna enligt föreskrifter i polsk lagstiftning. Det är, framhölls det, en i alla länder vedertagen princip att fastighetsförhållandena bestäms av lagen i det land där fastigheterna är belägna. För att få frågan ur världen var man på polsk sida emellertid beredd utge ett ersättningsbelopp för sådana av de polska myndigheterna övertagna fastigheter, för vilka anspråk framställdes av svenska intressenter före utgången av den preskriptionstid som fastställdes i 1946 års förordning, dvs. den 1 januari 1956.

Det polska erbjudandet avsåg ett globalbelopp av omkring 500 000 kr. Betalningen skulle ske genom att beloppet lades till den resterande polska skulden enligt 1949 års avtal och 1964 års tilläggsavtal (prop. 1964: 203; UU 13; rskr. 401) och skulle erläggas på samma sätt som den däri fastställda summan.

Den svenska delegationen vägrade godtaga den polska argumenteringen och hävdade, att polska regeringen är folkrättsligt ersättningskyldig för vad som visserligen inte formellt men väl reellt utgör en konfiskation av svenskägd fast egendom. Den påyrkade vidare ett högre ersättningsbelopp och krävde att detta skulle betalas på sådant sätt att det utan dröjsmål kunde tillföras fastighetsägarna utan intrång på de betalningar som skedde inom ramen för 1949 och 1964 års avtal.

De polska förhandlingarna avvisade kategoriskt de nyanmälda svenska anspråken — huvudsakligen tillkommande f. d. polska medborgare — i den mån de inte anmälts som svenska krav före den 1 januari 1956.

Sedan det blivit klart, att ingendera parten var beredd frångå sina principiella ståndpunkter ansåg man på svensk sida emellertid att meningsskiljaktigheter därom inte borde få hindra den uppgörelse som låg inom räckhåll. Utan att frångå den svenska inställningen i principfrågan godtogs därför på svensk sida, efter enträgna försök att erhålla ett högre belopp, ett slutligt polskt bud på 725 000 kr.

Den 19 januari 1966 undertecknades en överenskommelse, vars text torde i fransk huvudskrift och svensk översättning få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*. Undertecknandet skedde för Sveriges del med förbehåll för ratifikation med riksdagens godkännande.

Enligt överenskommelsen skall polska regeringen erlägga ett globalbelopp av 725 000 kr. i syfte att slutgiltigt reglera alla svenska anspråk, som inte reglerats genom överenskommelsen den 16 november 1949, med avseende på fastigheter i Polen vilka varit föremål för polska åtgärder av allmän art som inverkat på äganderätten (art. 1).

Som svenska fastigheter anses enligt överenskommelsen fastigheter vars ägare framfört sina anspråk hos vederbörande polska myndigheter före den 1 januari 1956 och var svensk medborgare eller svensk juridisk person både vid anspråkets framförande och vid överenskommelsens undertecknande (art. 2).

Svenska regeringen förbinder sig att inte vidare gentemot polska regeringen stödja eller göra gällande krav från svenska medborgare med avseende på fastigheterna. Samtidigt befrias de förutvarande svenska ägarna från varje förpliktelse som hänför sig till fastigheterna (art. 3).

Svenska regeringen skall till polska regeringen överlämna handlingar som bekräftar äganderätten till de fastigheter överenskommelsen avser. Vidare skall överlämnas till polska översatta och av svensk notarius pub-

licus bestyrkta överlåtelsehandlingar undertecknade av de svenska intressenterna (art. 4).

Fördelningen av globalbeloppet ankommer uteslutande på svenska regeringen (art. 5).

För att underlätta fördelningen av globalbeloppet skall polska regeringen i den utsträckning så är möjligt tillhandahålla nödvändiga uppgifter (art. 6).

Globalbeloppet skall läggas till det belopp, som återstår att betala enligt överenskommelsen den 16 november 1949. Betalningen skall ske med tillämpning av det betalningssätt som avtalades i 1949 års överenskommelse i dennas genom tilläggsavtalet den 29 oktober 1964 ändrade form (art. 7).

Departementschefen

Överenskommelsen utgör resultatet av förhandlingar som karakteriserats av parternas motsatta uppfattningar om de rättsliga principfrågorna och av betydande svårigheter att få till stånd tillfredsställande utredningar om de enskilda anspråk som förhandlingarna avsett. Den är en utpräglad kompromissprodukt och bör ses som uttryck för en ömsesidig vilja att eliminera ett sedan länge utestående problem som kunde oförmånligt påverka de svensk-polska förbindelserna om det finge kvarstå olöst.

Liksom i de flesta liknande överenskommelser har ersättningen fått formen av ett s. k. globalbelopp, dvs. en summa i ett för allt som skall täcka alla de inom överenskommelsens ram fallande enskilda anspråken. Värdet av de fastigheter som skall ersättas har av den svenska förhandlingsdelegationen uppskattats till omkring 3,8 milj. kr. Denna uppskattning innehåller flera osäkerhetsmoment. Om den visar sig någorlunda hållbar skulle den procentuella utdelningen till de ersättningsberättigade fastighetsägarna komma att röra sig om 15—20 %.

Utrikesdepartementet har under förhandlingarnas gång haft kontakt med de fastighetsägare som anmält anspråk och som kan ifrågakomma för ersättning ur globalbeloppet och dessa har skriftligen förklarat sig beredda att godtaga den uppgörelse som kunde nås.

Beträffande sättet för ersättningsbeloppets erläggande innebär överenskommelsen på grund av sin anknytning till betalningssystemet i 1949 och 1964 års avtal att intressenterna skulle komma att få vänta flera år innan betalningen fullgjorts av polska regeringen. Emellertid har utrikesdepartementet med Svenska tändsticksaktiebolaget träffat en uppgörelse som möjliggör en snar fördelning av ersättningssumman. Tändsticksbolaget har sålunda förklarat sig villigt att förskotta hela det här avsedda beloppet ur sin andel av den avbetalning som polska regeringen har att erlægga enligt 1949 och 1964 års avtal under första halvåret 1966. Fördelningen bland

fordringsägarna enligt föreliggande överenskommelse torde därför kunna ske under innevarande år.

Behandlingen av fordringsägarnas anspråk synes, såsom tidigare skett i liknande fall, böra ankomma på en av Kungl. Maj:t tillsatt nämnd.

En viss kategori ersättningsanspråk avseende fastigheter i Polen har inte kunnat regleras genom överenskommelsen. Detta gäller de anspråk som framställts av relativt nyligen naturaliserade svenska medborgare av polsk börd. Enligt mitt bedömande saknas i dessa fall folkrättsliga förutsättningar att få till stånd en mellanstatlig överenskommelse om anspråkens tillgodoseende.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

godkänna ifrågavarande den 19 januari 1966 undertecknade överenskommelse mellan svenska regeringen och polska regeringen om reglering av vissa ekonomiska intressen avseende svensk fast egendom i Polen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Carl-Johan Groth

Bilaga

Översättning

Accord

entre le Gouvernement Royal de Suède et le Gouvernement de la République Populaire de Pologne, concernant le règlement de certains intérêts financiers, liés à la propriété immobilière suédoise en Pologne

Le Gouvernement suédois et le Gouvernement polonais sont convenus de ce qui suit :

Article premier

Le Gouvernement polonais paiera au Gouvernement suédois la somme globale et forfaitaire de couronnes suédoises 725 000 (sept cent vingt-cinq mille) en vue du règlement définitif par le présent Accord de toutes les prétentions des intéressés suédois, non réglées par l'Accord entre le Gouvernement suédois et le Gouvernement polonais concernant l'indemnisation des intérêts suédois en Pologne conclu le 16 novembre 1949, quant à leurs immeubles en Pologne touchés avant la signature du présent Accord par les mesures polonaises de caractère général, affectant les droits de propriété. Ces mesures sont qualifiées ci-après « les dites mesures polonaises ».

Article 2

Sont considérés comme immeubles suédois, aux termes du présent Accord, les immeubles situés en Pologne, appartenant aux personnes physiques ou morales suédoises qui en cette qualité ont fait valoir leurs droits de propriété auprès des autorités polonaises compétentes avant la date du 1er janvier 1956 et qui ont la nationalité suédoise

Överenskommelse

mellan Sveriges regering och Folkrepubliken Polens regering om reglering av vissa ekonomiska intressen avseende svensk fast egendom i Polen

Svenska regeringen och polska regeringen ha överenskommit om följande:

Artikel 1

Polska regeringen skall till svenska regeringen erlägga ett globalbelopp av 725 000 (sjuhundratjugo-femtusen) svenska kronor i syfte att genom denna överenskommelse slutgiltigt reglera alla svenska anspråk, som icke reglerats genom överenskommelsen den 16 november 1949 mellan svenska regeringen och polska regeringen angående ersättning för de svenska intressena i Polen, med avseende på fastigheter i Polen, vilka före under-tecknandet av denna överenskom-melse varit föremål för polska åtgärder av allmän art som inverkat på äganderätten. Dessa åtgärder benämnas nedan »de nämnda polska åtgärderna».

Artikel 2

Som svenska fastigheter anses enligt förevarande överenskommelse i Polen belägna fastigheter tillhörande svenska fysiska eller juridiska personer, vilka i denna egenskap framfört krav på sina fastigheter hos vederbörande polska myndigheter före den 1 januari 1956 och som ha svenskt medborgarskap respektive äro svenska juridiska personer

respectivement le caractère suédois aussi à la date de la signature du présent Accord.

Article 3

1. Dès l'entrée en vigueur du présent Accord et pourvu que les conditions de l'Accord soient remplies le Gouvernement suédois s'engage à ne pas appuyer, ou faire valoir auprès du Gouvernement polonais les prétentions de ressortissants suédois quant à leurs immeubles en Pologne définis à l'article premier et à l'article 2.

2. Les propriétaires antérieurs suédois des immeubles qui ont été l'objet des dites mesures polonaises sont libérés de toute obligation se rapportant aux dits immeubles survenue avant ou après la signature du présent Accord.

Article 4

Aussitôt qu'il sera possible au Gouvernement suédois le Gouvernement polonais sera mis en possession des actes juridiques constatant le droit de propriété des biens immobiliers suédois dont il est question dans le présent Accord ainsi que des déclarations de cession de leurs biens signées par les personnes intéressées suédoises attestées par un notaire suédois et traduites en polonais. Tous les susdits documents doivent être légalisés par les autorités compétentes.

Article 5

La répartition de la somme globale et forfaitaire entre les intéressés est entièrement de la compétence du Gouvernement suédois et n'engage ni l'Etat polonais ni les institutions ou personnes physiques ou morales polonaises.

Article 6

En vue de faciliter au Gouvernement suédois la répartition de la somme globale et forfaitaire, le Gou-

även vid dagen för undertecknandet av förevarande överenskommelse.

Artikel 3

1. Svenska regeringen förbinder sig att från ikraftträdandet av denna överenskommelse och under förutsättning att i överenskommelsen föreskrivna villkor uppfyllas icke gentemot polska regeringen stödja eller göra gällande krav från svenska medborgare med avseende på deras fastigheter i Polen, sådana de definierats i artikel 1 och 2.

2. De förutvarande svenska ägarna till de fastigheter, vilka blivit föremål för de nämnda polska åtgärder, befrias från varje förpliktelse som hänför sig till sagda fastigheter och som uppkommit före eller efter undertecknandet av denna överenskommelse.

Artikel 4

Svenska regeringen skall, så snart detta är möjligt, till polska regeringen överlämna juridiska handlingar, vilka bekräfta äganderätten till den svenska fasta egendom varom är fråga i förevarande överenskommelse, ävensom överlåtelsehandlingar beträffande fastigheterna i polsk översättning, undertecknade av de svenska intressenterna och bestyrkta av svensk notarius publicus. Alla ovannämnda handlingar böra vara legaliserade av behöriga myndigheter.

Artikel 5

Fördelningen av globalbeloppet mellan intressenterna ankommer utslutande på svenska regeringen och förpliktar inte polska staten, polska institutioner eller polska fysiska eller juridiska personer.

Artikel 6

I syfte att för svenska regeringen underlätta fördelningen av globalbeloppet skall polska regeringen, på

vernement polonais à la demande du Gouvernement suédois fournira, dans la mesure du possible, toutes les informations nécessaires permettant l'examen des requêtes des intéressés suédois.

Article 7

1. La somme stipulée à l'article premier du présent Accord sera ajoutée à la somme restant à payer de l'Accord entre le Gouvernement suédois et le Gouvernement polonais concernant l'indemnisation des intérêts suédois en Pologne, conclu le 16 novembre 1949.

2. Le paiement sera effectué d'après les modalités convenues dans le susdit Accord du 16 novembre 1949, amendé par l'Avenant signé le 29 octobre 1964.

Article 8

Le présent Accord sera soumis à l'approbation des autorités constitutionnellement compétentes de chaque pays. Il entrera en vigueur le jour de l'échange des notes constatant l'accomplissement de cette condition.

Fait à Varsovie, le 19 janvier 1966 en langue française en double exemplaire.

**POUR LE GOUVERNEMENT
DU ROYAUME DE SUÈDE**
sous réserve de ratification avec
l'assentiment du Riksdag

Gösta Engzell

**POUR LE GOUVERNEMENT
DE LA RÉPUBLIQUE POPULAIRE
DE POLOGNE**

F. Hofmokl

framställning av svenska regeringen, i den utsträckning så är möjligt tillhandahålla alla uppgifter som äro erforderliga för att möjliggöra prövning av de svenska intressenternas anspråk.

Artikel 7

1. Det i artikel 1 av förevarande överenskommelse fastställda beloppet skall läggas till det belopp som återstår att betala enligt överenskommelsen den 16 november 1949 mellan svenska regeringen och polska regeringen angående ersättning för de svenska intressena i Polen.

2. Betalningen skall verkställas med tillämpning av det betalnings sätt som avtalats i den nämnda överenskommelsen den 16 november 1949, ändrad genom tilläggsavtalet den 29 oktober 1964.

Artikel 8

Denna överenskommelse skall för godkännande underställas de konstitutionellt behöriga myndigheterna i vardera landet. Den träder i kraft den dag, då det genom notväxling konstaterats, att sagda villkor uppfyllts.

Som skedde i Warszawa den 19 januari 1966 på franska språket i två exemplar.

**FÖR KONUNGARIKET
SVERIGES REGERING**
under förbehåll för ratifikation med
riksdagens godkännande:

Gösta Engzell

**FÖR FOLKREPUBLIKEN
POLENS REGERING:**

F. Hofmokl